

Het proces:

Omwegen van de macht

OMWEGEN VAN DE MACHT (lees: van staatswege illegaal gelegaliseerde misleiding)

Hoe beleid van de overheid, tegen alle eigen wetten en regelgeving in, leidt tot vernietiging van de 800 jaar oude Zeedijk Hoorn - Durgerdam en 'verzand' in een volstrekt ongewenst en onnodig 1.400.000 m² experimenteel recreatieproject. (7, 13, 19, 21, 27, 28, 30, 31)

HET ONDERZOEK: Volg-het-spoor-terug, is een aanklacht tegen een overheid die eigen wetgeving ongedaan maakt. **NATIONAAL ERFGOED, RECHTSBEWUSTZIJN, MILIEU en VEILIGHEID staan op het spel.** Het Proces gevoerd door Fons Elders tegen de Staat.

Hieronder samengevat de hoofdonderwerpen:

De uitspraak van de Raad van State over stikstof treft ook het experimenteel oeverdijk project.

Het Proces opent met een brief aan de rechters, inclusief een overzicht van de zes besluiten die 'bestuurlijke omleidingen' faciliteren. De eersten in 2002-2003, met 2015 als het jaar van 'definitieve' beslissingen. 2015 is ook het begin van 'non-communicatie' tussen het Noord-Hollandse waterschap HHNK (Hoogheemraadschap Noordhollands Kwartier) en bewoners. De omwegen eindigen in Projectplan Versterking Markermeerdijken (2017). Het bevoegd gezag draagt zijn verantwoordelijkheid over aan de publiek-private Alliantie Markermeerdijken, inclusief recht op vergaande geheimhouding.

Provincie Noord-Holland-Gedeputeerde Staten publiceert op 13-11-2018 zijn besluit:

"Omdat Provincie Noord-Holland wet- en regelgeving op alle gebieden via Verklaring van geen bezwaar (Vvgb) buitenwerking stelt... geeft (het) daardoor ook ontheffing voor de omgevingsvergunning en de natuurvergunningen" (9). Vandaar: *als dit legaal kan, heb je geen dictatuur meer nodig.*

Het Proces noemt een aantal participanten die **omwegen van de macht**, al of niet intentioneel, mogelijk maakten (10-11), en beschrijft vervolgens het beroep op de Raad van State en het misleidend taalspel van HHNK met zijn adviesraad en de bewoners (12-14). De uitspraken van gedeputeerde Cees Loggen (15), gevolgd door het Beroepsschrift aan de Afdeling Bestuursrecht, en de historische achtergrond van de besluiten sinds 1886 (16-18).

De kop DIPLOMATIE raakt de kern van het probleem:

het ontbreken van een strategische visie, en beschrijft de rol van topambtenaren in Marathonlopers van Roel Bekker (19-20).

Wie betrokken waren bij de beslissing in 2002 en 2003, bevat een reeks namen, met als hoofdrolspelers Wim Kuijken, Melanie Schultz van Haegen en Luc Kohsiek, gevolgd door Henk Bleeker, het stikstofdossier en Urgenda (22-25). Commentaar natuurbeleid luidt de noodklok over de milieusituatie, en de bestuurlijke en politieke onmacht om deelbelangen ondergeschikt te maken aan het algemeen belang (26-27).

CONCLUSIE is een terugblik op het experimenteel oeverdijkproject als meekoppelproject.

Hebben Rijkswaterstaat en Gedeputeerde Staten Noord-Holland hier geen aanslag gepleegd op zichzelf? Opnieuw Roel Bekker over Wim Kuijken, en de geschiedenis van Rijkswaterstaat (28-31).

Het uur U – Voor de Storm, is een oproep – deels

Engelstalig, om te beseffen hoezeer de huidige politieke situatie de jaren 1920-1930 weerspiegelt: toekomst als hernieuwd verleden (32).

Het Europese recht en de Nederlandse rechtsstaat zijn ons laatste houvast (33-35).

Het Proces: www.fonselders.eu > [Het Proces](#)
Lees en huiver.

Michiel Huisman: *Ik heb Het Proces gelezen... het is een indrukwekkend document.*

Het proces:

omwegen van de macht

Noord-Holland Projectplan
Waterwet Versterking
Markermeerdijken

De bestuurlijke omwegen van Ministerie Infrastructuur, Milieu en Waterstaat én Provincie Noord-Holland, gelegaliseerd door Gedeputeerde Staten N-H, en uitgevoerd door waterschap HHNK, maken inzichtelijk waarom niet-ingewijden de gang van zaken rond de oude Zeedijk niet kunnen begrijpen. Er is sprake, in kritische zin, van een Beroemde Zaak, een Cause Célèbre.

RAAD VAN STATE

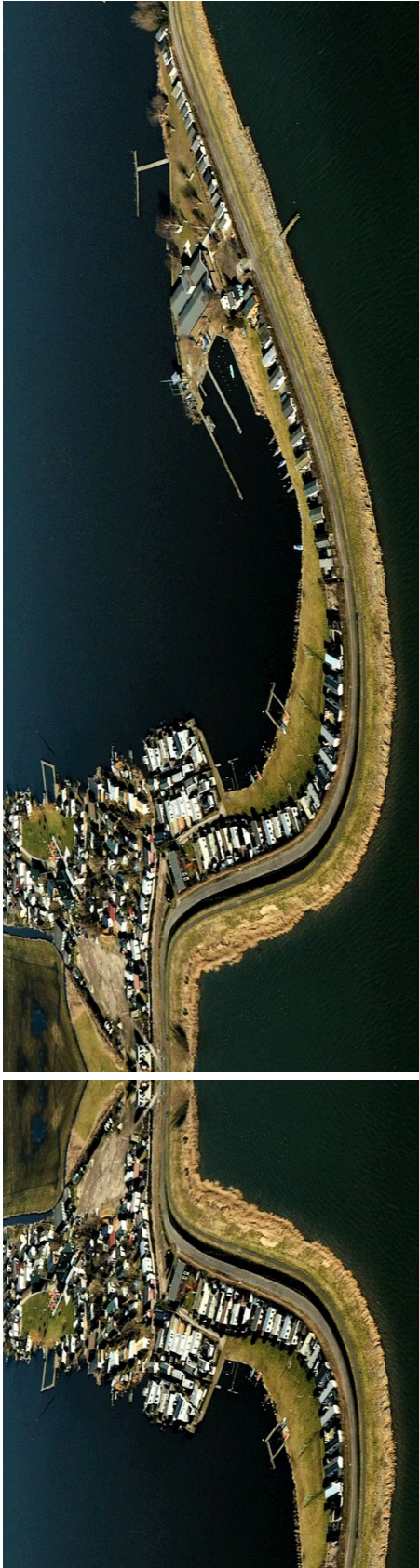
Afdeling bestuursrechtspraak

Ons nummer 201810151/1/R1

Onderwerp: Noord-Holland Projectplan Waterwet Versterking
Markermeerdijken

Hoogedelgestrenge rechters,

De **trias politica**, een vrucht van de Verlichting uit de 18de eeuw, geeft de rechter het laatste woord in de driehoek *bestuurlijke, wetgevende en rechterlijke macht*. De overheid dient zich aan de wet te houden. **'Rule of law'**, desnoods via de rechter, **is de kern van onze democratie**. *Rechtsbewustzijn, veiligheid, milieu en nationaal erfgoed staan op het spel in onderstaande zaak.*

Zeedijk Hoorn-Durgerdam

Vandaar mijn beroep tegen het besluit van de Provincie Noord-Holland tot goedkeuring van het *Ontwerp Projectplan Waterwet: Documentnummer AMMD-001028 (17.0129599), versie 2.1. Mede voor de nieuwe generaties stel ik beroep in tegen de gecoördineerd genomen en bekendgemaakte besluiten voor de versterking van de Markermeerdijken.*

Deze benaming door Alliantie Markermeerdijken is een nog niet gelegaliseerde naamsverandering. De nog steeds bestaande historische naam is Zuiderzeedijk of Zeevangsdijk, IJsselmeerdijk en recent Markermeerdijk. **Het meervoud negeert het feit dat hier sprake is van één monumentale 800-jarige ZEEDIJK Hoorn-Durgerdam.**

De *rule of law* verplicht de minister van Infrastructuur en Waterstaat, mevrouw Cora van Nieuwenhuizen, de uitspraak van de Raad van State over *feitelijk* stikstofgehalte in het milieu, uit te voeren. Niettemin sprak zij in het openbaar over het verzinnen van een list om daaraan niet te hoeven voldoen. *De trias politica blijft een kwetsbaar trio.*

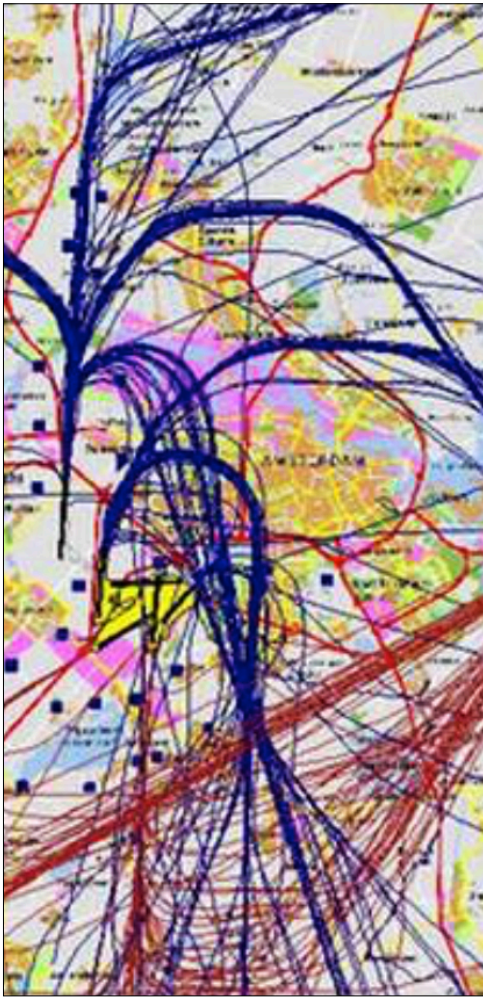
De uitspraak over stikstof geldt ook voor ‘Ontwerp Projectplan Waterwet’.

Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) mag niet als basis voor toestemming voor activiteiten worden gebruikt. Dat blijkt uit een uitspraak van uw Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 29 mei 2019: *Op basis van het PAS wordt vooruitlopend op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen voor beschermde natuurgebieden, alvast toestemming gegeven voor activiteiten die mogelijk schadelijk zijn voor die gebieden. Zo'n toestemming ‘vooraf’ mag niet (meer), aldus de Afdeling bestuursrechtspraak. ‘De besluiten over veehouderijen die in deze uitspraak centraal staan, halen om die reden de eindstreep niet. Tegen de uitspraak is geen hoger beroep mogelijk’.*

De stikstof die tijdens ontgrondingen en verdere werkzaamheden vrijkomt, en de *onomkeerbare* schade aan de monumentale Zeedijk en bodem Markermeer, zijn sinds 29 mei in strijd met de *voorwaardelijke* toestemming in de V.V.-procedure d.d. 19 februari en 9 juli 2019.

De stikstof uitstoot en daaraan verbonden destructie van de veenbodem zijn geen toeval. Integendeel! **Het experimenteel oeverdijkproject is de uitkomst van bestuurlijke strategie en haar omleidingen van macht.** De uitdrukking ‘omleiding van macht’ ontleen ik aan het Europese Hof voor de Rechten van de mens: ‘détournement de pouvoir’ binnen de ‘rule of law’. Hiervan is sprake, *als de bestuurlijke macht een omweg maakt om zijn doel alsnog te bereiken.*

De stikstof uitstoot en de daaraan verbonden destructie van de veenbodem zijn geen toeval. Integendeel! **Het experimenteel oeverdijkproject is de uitkomst van bestuurlijke strategie en haar omleidingen van macht.** De uitdrukking ‘omleiding van macht’ ontleen ik aan het Europese Hof voor de Rechten van de mens: ‘détournement de pouvoir’ binnen de ‘rule of law’. Hiervan is sprake, *als de bestuurlijke macht een omweg maakt om zijn doel alsnog te bereiken.*

De bestuurlijke omwegen van Ministerie Infrastructuur, Milieu en Waterstaat én Provincie Noord-Holland, gelegaliseerd door Gedeputeerde Staten N-H, en uitgevoerd door waterschap HHNK, maken inzichtelijk waarom niet-ingewijden de gang van zaken rond de oude Zeedijk niet kunnen begrijpen. Er is sprake, in kritische zin, van een Beroemde Zaak, een *Cause Célèbre*.

Toelichting

Het proces van ‘omwegen’ begon met het herroepen van het besluit tot inpoldering van de Markerwaard, terwijl inmiddels de Houtribdijk was aangelegd ter afsluiting van de door Ir. Lely geplande ‘ZW=Markerwaard’-polder. Het niet-inpolderen van het Markermeer is een radicale ommezwaai en vereist hernieuwde besluitvorming. *Niet-inpolderen doet economisch pijn. Water in plaats van Land lijkt voor de Lage Landen een contradictie.* Strategisch beleid op hoog ambtelijk-bestuurlijk niveau voor de lange termijn is mede ter ondersteuning van de BV-NL. **Dat beleid zal dus streven naar een alternatief voor ‘niet-inpolderen’.**

Het vliegveld in de Markerwaard was bestemd voor internationaal toerisme. Dit vliegveld en *Amsterdam Metropool Holland*, zijn onderdeel van lange termijnplanning. Verplaatsing van het vliegveld naar Lelystad markeert het begin van een reeks bestuurlijke omleidingen: *begrijpelijk voor ingewijden; voor buitenstaanders alleen in retrospectief.*

Vanaf 2015 hebben ministerieel en provinciaal bestuur annex directie van waterschap HHNK vitale informatie achtergehouden, vanuit een gedeelde ambitie voor een *alternatief plan i.s.m. met het internationaal opererend bedrijfsleven.* Adviesleden vanuit de bevolking dienden als rugdekking voor de wettelijke plicht tot participatie maar waren feitelijk en formeel verplicht tot geheimhouding. Het Consortium *Alliantie Markermeerdijken* eiste en verkreeg geheimhouding *in het belang van de ‘opdrachtnemer’.* Deze voorwaarde maakt toezicht vanuit het Ministerie Infrastructuur en Waterstaat en verantwoording daarover aan de Tweede Kamer, vrijwel onmogelijk.

Hoogedelgestrenge rechters, de besluiten sinds 2002 tot beden hebben het stramien van een doolhof. Eenmaal de uitgang bereikt, is één conclusie onvermijdelijk: *de opdracht uit 2006 wordt NIET uitgevoerd; subsidievoorwaarden 2006 niet vrij gegeven niettegenstaande een beroep op de WOB; Bewezen Sterkte genegeerd; adviezen van wetenschappers en ervaringsdeskundigen*

terzijde geschoven, en dit alles tegen hogere kosten met minder gegarandeerde veiligheid, en als ultieme overheidswang: **het legaal buiten werking stellen van alle bestuurlijke voorschriften, cultureel, erfgoed, milieu- en Natura 2000 wetten via een Verklaring van geen bedenkingen** (art. 3 van de zes besluiten).

Als stikstofproductie alleen mag worden meegerekend als daarover ‘*geen redelijke wetenschappelijke twijfel*’ bestaat, geldt eenzelfde argumentatie des te sterker voor de veiligheidseis van de monumentale Zeedijk Amsterdam/Dursterdam-Hoorn.

Overzicht van besluiten als ‘bestuurlijke omleidingen’

2002 *De regionaal-tertiaire Zeedijk Amsterdam-Dursterdam – Hoorn wordt opgewaardeerd tot nationaal-primaire zeedijk*. Dit impliceert de overgang naar een hoger veiligheidsrisico en een hoger budget voor versterking, onder leiding van Ministerie Infrastructuur, Milieu en Waterstaat. De overgang van de 800-jarige Zeedijk naar het Ministerie I & W is in het kader ‘*bestuurlijke omleidingen*’, een noodzakelijk voorwaarde voor toekomstige besluitvorming.

2003 **Het Markermeer blijft Markermeer** in verband met te voorziene waterschaarste door de klimaatcrisis. Dit is op het eerste gezicht geen ‘bestuurlijke omleiding’. Toch staat het in verband met 2002 vanuit het later te nemen besluit tot inpoldering van ca. 1.400.000 m². Dit economisch gemotiveerde besluit staat wel op gespannen voet met de klimaatcrisis, en vereist daarom de medewerking van het ministerie Verkeer en Waterstaat.

2006 **Onderzoek naar de veiligheid van de Zeedijk resulteert in een versterkingseis op basis van de criteria: sober, robuust, doelmatig**. De drie criteria zijn de voorwaarde voor de subsidiëring.

2010-2018 Wim Kuijken, Deltacommissaris, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

2011-2012 **Deltares** verricht nieuw onderzoek naar de Zeedijk. *Conclusie*: rekenmethoden 2006 zijn geen goedgekeurde ontwerpmethoden. De uitkomst van het rapport (977 p.p.) is 75% positiever dan het rekenmodel waarmee HHNK sinds 2006 werkt, en *waaraan hbnk doelgericht vasthoudt*. Dit kan het waterschap niet volhouden zonder medewerking van hogerhand.

2015 **Deltanota o.l.v. van deltacommissaris Wim Kuiken**. De bloemrijke, in essentie technocratisch nota, is een oproep tot *communities of practice* [*joint fact finding*] en introductie van

meekoppelprojecten. Het kent geen expliciet ecologische visie en loopt dus achterwaarts de toekomst tegemoet.

2015 ***Het jaar van vele, deels tegenstrijdige, beslissingen, markeert het begin van 'non-communicatie' tussen HHNK en bewoners tot beden.***

a. Minister M. Schultz aanvaardt *Bewezen Sterkte Oude Zeedijk* maar negeert het voorstel van deskundigen voor versterking in combinatie met pompen in de Houtribdijk. Wetenschappelijk onderbouwde voorstellen worden consequent afgewezen.

b. HHNK kiest voor *Boskalis* en daarmee voor versterking Oude Zeedijk in grond.

c. Een sprekend en desastreus voorbeeld van **'non-communicatie'** speelt zich af tussen astronaut André Kuipers en Renie Hylkema, woordvoerder van HHNK: Hylkema: *Satellietbeelden kunnen helaas niets zeggen over toekomstige situaties van' maatgevende omstandigheden'...*

Kuipers: *Satellietbeelden worden in opdracht van Rijkswaterstaat uitgevoerd naar de stabiliteit van vrijwel alle dijken in het IJsselmeergebied. Voor de renovatie van de Houtribdijk zijn de gedetailleerde metingen zelfs de basis voor het renovatie plan...De recente satellietbeelden van de Markermeerdijk / Zuiderzeedijk waaruit juist wel een grote stabiliteit blijkt, zijn dus wel relevant. ...* Hylkema was op de hoogte van een alternatief plan; Kuipers niet. IJsselmeerberichten 2015/2 – pp. 9-10. Verdere argumentatie: Beroep 3-12.

d. Wetenschappelijke argumenten voor DIJK-versterking inclusief klimaat, veranderen niets aan het besluit om de monumentale Zeedijk *niet* te versterken zoals de opdracht uit 2006 vereist.

e. Het meest onwaarschijnlijke en risicovolle scenario: *een experimentele oeverdijk*, wordt vanaf 2014-2015, in nauw overleg met het bedrijfsleven, de 'keus' van HHNK. *Deze keus is ondenkbaar zonder de goedkeuring en steun vanuit ministerieel en vervolgens provinciaal bestuur.*

f. Legalisering dankzij Gedeputeerde Staten Noord-Holland volgt eind 2018 na *ondergronds* overleg tussen provinciaal bestuur en statenleden.

g. Stikstofproductie mag alleen worden meegerekend als daarover *'geen redelijke wetenschappelijke twijfel'* bestaat.

ad c-d-g:

Er bestaat al jaren wetenschappelijke twijfel over *Ontwerp Projectplan Waterwet*: zie Beroep 19-27: prof.dr.ir. M. Kok; prof. drs. J.K. Vrijling en Ir. F. Spaargaren als penvoerder.

OMLEIDINGEN VAN DE MACHT

Omleidingen van de macht resulteerden vanaf 2015 in *Projectplan Versterking Markermeerdijken* (2017). Het bevoegd gezag droeg zijn verantwoordelijkheid over aan de publiek-private *Alliantie Markermeerdijken*. De Alliantie eiste en verwierf het recht op vergaande geheimhouding zonder toezicht van onafhankelijke waterschap experts, al of niet namens Rijkswaterstaat.

Is hier nog sprake van overwegend maatschappelijk belang, dé voorwaarde voor het beroep op art.3: *verklaring van geen bedenkingen van Provinciale Staten van Noord-Holland*, dat een dergelijk handelen zou kunnen rechtvaardigen?

Zo nee, dan wordt uitvoering van dit projectplan een zwarte bladzijde voor bestuurlijk Nederland, en een nog zwartere bladzijde voor het polderlandschap Waterland, Zeevang, Koggen- en Drechterland Noord-Holland.

Hoogachtend,

Fons Elders

initiator zuyderzeedijk alliantie
zoon van Jan Elders, bestuurslid waterschap Drechterland
1935-1970 - dijkgraaf 1950-1970.
filosoof – historicus; em. hoogleraar Theorie van de
levensbeschouwing UvH, Utrecht
dir. elders special productions bv
<http://www.fonselders.eu/projects/landscape/zuyderzeedijk-alliantie>

IJsselmeerdijk 18-b,
1473 PP Warder, gem. Edam-Volendam,
18 januari 2020

Het Proces: omwegen van de macht

als dit legaal kan, heb je geen dictatuur meer nodig

De staat heeft de macht te bepalen wat legaal is maar macht impliceert niet noodzakelijkerwijs gerechtigheid. Het gebruik van legale ‘omwegen’ voor een doel dat anders niet of moeilijk bereikt kan worden [lees: *experimenteel oeverdijkproject*], leidt tot uitholling van de politieke moraal. Een dergelijk proces ondermijnt de legitimiteit van de staat en daarmee het algemeen belang.

Frida,

In antwoord op je vraag, hierbij mijn Beroep voor de Raad van State [RvS] + Voorlopige Voorziening, met teksten van Ir. Frank Spaargaren c.s. als alternatief voor het *experimentele oeverdijkproject*, gevolgd door de zienswijze als onderdeel van de RvS-procedure. Zonder zienswijze met antwoorden uit de ‘Nota van Antwoord’, kun je niet procederen.

De oude Zuiderzeedijk gaat voor 75 tot 100 % verdwijnen: slotfase van het oeverdijkproject in het Markermeer.

Onze discussies over alternatieve ‘technieken’ sorteren geen enkel effect. Sinds 2015 praat men langs elkaar heen, zoals in het gesprek tussen Renie Hylkema, waterschap hoogheemraadschap noorderkogge [hhnk], en André Kuipers, astronaut. Hylkema was op de hoogte van een alternatief plan voor de dijkversterking; Kuipers niet. Dit alternatieve plan kwam niet ter sprake. Waterschap HHNK, verantwoordelijk voor de uitvoering van het oeverdijkproject, *startte in 2015 zijn doelgerichte misleiding van bewoners en buitenwereld*. Maar HHNK is niet de initiator van het plan. Het *experimenteel oeverdijkproject* is onderdeel van ‘adaptief management’, zoals Deltanota 2015 ‘adaptie’ beschrijft.

Je zult enkele dagen nodig hebben om dit alles te lezen...dus niet doen. Ik wil hiermee zeggen dat je vraag over ‘hoger recht’ een complex juridisch antwoord vergt.

Besef wat gaande is. Gedeputeerde Staten Noord-Holland [GS N-H] stelde eind 2018 via de *Verklaring van geen bedenkingen* wettelijke verordeningen *legaal* buiten werking. Ministerie Infrastructuur & Waterstaat én GS-N-H als wetgevende macht, hebben via *schokbestendige wetsvoorstellen*, in ‘ondergrondse’ afspraken,

de monumentenwet, Natura 2000, milieuregels ruimtelijke ordening, MER-voorschriften etc. buiten werking gesteld.
Dit is het rechtsstatelijke schandaal.

Waterschap HHNK heeft met steun op het hoogste niveau via 'schijn-participatie' zijn misleidende rol kunnen spelen. Alleen een collectief protest én openbare aanklacht tijdens de bodemprocedure kunnen het tij keren.

Ik hoop dat deze ZAAK van Niveau - want dat is de ZUYDERZEEDIJK, alsnog een politieke ZAAK wordt.

Het laatste woord is aan de Raad van State.

Met vriendelijke groet,
Fons Elders
Initiator Zuyderzeedijk Alliantie
23 oktober 2018

Het Proces: omwegen van de macht

als dit legaal kan, heb je geen dictatuur meer nodig

De staat heeft de macht te bepalen wat legaal is maar macht impliceert niet noodzakelijkerwijs gerechtigheid. Het gebruik van legale 'omwegen' voor een doel dat anders niet of moeilijk bereikt kan worden [lees: *experimenteel oeverdijkproject*], leidt tot uitholling van de politieke moraal. Een dergelijk proces ondermijnt de legitimiteit van de staat en daarmee het algemeen belang.

Brief: **Provincie Noord-Holland-Gedeputeerde Staten**
inspraakmarkermeerdijken@noord-holland.nl 13-11-2018
kenmerk 1073018/1134672 Onderwerp: Antwoord op uw
zienswijze Markermeerdijken, i.c. A.D.M. Elders:

Omdat Provincie Noord-Holland wet- en regelgeving op alle gebieden via Verklaring van geen bezwaar (Vvgb) buitenwerking stelt, brengen wij u hierbij op de hoogte van ons besluit van 30 oktober 2018 waarmee wij het projectplan versterking Markermeerdijken hebben goedgekeurd. Daarnaast hebben we ook besloten de omgevingsvergunning en de natuurvergunningen ontheffing te verlenen. De (gecoördineerde) besluitvorming over de Markermeerdijken is met ons goedkeuringsbesluit afgerond... De Nota van Beantwoording hebben de bevoegde gezagen (sic) gemeenschappelijk vastgesteld... In de (geanonimiseerde) Nota van Beantwoording vindt u de beantwoording van uw zienswijze onder ZW-009. Dit is het unieke persoonlijke zienswijze nummer dat wij u al hebben toegekend in onze brief van 16 augustus 2018. In de laatste kolom van de Nota staat of uw zienswijze al dan niet heeft geleid tot het aanpassen van het projectplan en/of de uitvoeringsbesluiten.

Terinzagelegging: Vanaf 14 november 2018 leggen wij als coördinator van de uitvoeringsbesluiten ons goedkeuringsbesluit, het Projectplan versterking Markermeerdijken, alle plandocumenten en uitvoeringsbesluiten en de Nota van beantwoording zienswijzen zes weken ter inzage voor belanghebbenden voor beroep bij de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. [brief niet ondertekend]

Het Proces bij de Raad van State inzake het *experimenteel oeverdijkproject* van *Alliantie Markermeerdijken* gaat niet primair over het behoud van de monumentale Zuyderzeedijk, noch over het massaal verplaatsen van vervuilde grond richting Markermeer, maar over *bestuurlijke en politieke macht* die burgers en bewoners jarenlang misleidde. Met als uitkomst: onomkeerbare aantasting van de Zeedijk Hoorn-Durgerdam, Natura 2000 gebieden en stikstofvervuiling van het Markermeer. De Raad van State [RvS] beslist hierover in maart 2020 [onder voorbehoud].

Omwegen van de macht gaat over een overheid die kost-wat-kost een doel realiseert, al moet men daarvoor eerdere besluiten, internationale verdragen, monumentenverordening, natuurbeheer en democratische spelregels negeren.

Participanten

Cora van Nieuwenhuizen, minister Infrastructuur en Waterstaat, 26 oktober 2017 tot heden, vvd

Melanie Schultz van Haegen, minister Infrastructuur en Milieu, 2010-2012 in kabinet Rutte-I; 5 november 2012 – 26 oktober 2017, vvd

Henk Bleeker, staatssecretaris 2010-2012, Rutte I, cda

Wim Kuijken, 2007-2009 Secretaris-generaal, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, pvda

Wim Kuijken, 2000-2007 Secretaris-generaal Ministerie van Algemene Zaken, pvda

Luc Kohsiek, 2002-2009 plaatsvervangend directeur-generaal bij Rijkswaterstaat, vvd

Melanie Schultz van Haegen, staatssecretaris Verkeer en Waterstaat in: kabinetten Balkenende I (2002-2003) en II (2003-2006), vvd

Marc Rutte, minister-president van Nederland en minister van Algemene Zaken:

Rutte I VVD, CDA en gedoogpartner PVV 2010- 23 april 2012; Rutte II VVD, PvdA 5 november 2012-26 oktober 2017;

Rutte III VVD, CDA, Christen-Unie en D66: oktober 2017 tot heden.

Wim Kuijken, huidige functies

2019 – heden Voorzitter van Raad van Toezicht, Luchtverkeersleiding Nederland

2018 – heden Voorzitter raad van toezicht, Kadaster

2015 – heden Commissaris (voorzitter), De Nederlandse Bank

2010 – heden Regeringscommissaris, Deltaprogramma ABDTopconsulaat

2010 – heden Lid Raad van Advies, Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe

Loopbaan Wim Kuijken

2014-2018 Voorzitter Raad van Toezicht, Amsterdam, UMC

2010-2018 Deltacommissaris, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

2012-2015 Overheidscommissaris en lid Bankraad, De Nederlandse Bank

2012-2015 Commisaris (voorzitter), stadgenoot

2007-2009 Secretaris-generaal, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

2000-2007 Secretaris-generaal Ministerie van Algemene Zaken

1995-2000 Secretaris-generaal, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

1991-1995 Gemeentesecretaris, Gemeente Den Haag

1988-1991 Directeur interbestuurlijke betrekkingen en informatievoorziening, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

1985-1988 Hoofd bureau secretaris-generaal, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

1982-1985 Hoofd bureau zeehavens, directie regionaal economische politiek, Ministerie van Economische Zaken

1979-1982 Beleidsmedewerker ruimtelijke ordening en gewestelijke aangelegenheden, Ministerie van Economische Zaken

Opleiding Wim Kuijken

1972-1979 Economie, Vrije Universiteit Amsterdam

Waterschap hoogheemraadschap hollands noorderkwartier [hhnk]

Luc Kohsiek, dijkgraaf hhnk: 2009 – tot heden

M.J. Kuipers, secretaris

Cees J.M. Stam, bestuursvoorzitter/portefeuillehouder

Koos Woestenburg, Hester Faber, Renie Hylkema, PR-HHnk

Gerrit Kraal, Scharwoude; Wouter de Hollander, Warder;

Willem Vrijlandt, Durgerdam: adviesgroep leden hhnk

Cees Loggen, sinds 2015, vvd, Gedeputeerde Staten Noord-Holland

*De participanten in **Het Proces** acht ik medeverantwoordelijk, al of niet intentioneel, voor omwegen van de macht.*

Raad van State

De gang naar de Raad van State

...heeft sinds 2 februari 2015 als een zwaard van Damocles boven het hoofd van bewoners gehangen. Koos Woestenburg, voorlichter hhnk, vertelde om 23.00 na afloop van de vergadering: *als jullie zo doorgaan, wordt het een gang naar de Raad van State*. Vanaf die avond besepte ik de ernst van de situatie. HHNK begreep dat er verzet zou ontstaan door het niet nakomen van de opdracht uit 2006: versterking op basis van de criteria *sober, robuust, doelmatig*. Het waterschap aanvaardt het verzet als onvermijdelijke schade: *collateral damage*. Het negeren van de opdracht uit 2006 is een rechtstreeks gevolg van de *publiek-private samenwerking* met Boskalis e.a.. Cees Stam vertegenwoordigt de directie in de Alliantie Markermeerdijken [MMD]. Het besluit van Alliantie MMD in grond te versterken blokkeert sindsdien *alle* alternatieven, dus ook de voorstellen van Ir. F. Spaargaren c.s. voor pompen in de Houtribdijk.

Afspraken in de *Alliantie MMD: winst en verlies op 50-50 basis; alléén hbnk is juridisch verantwoordelijk*. Het waterschap staat onder provinciaal toezicht, en de provincie sinds het besluit uit 2002 onder het ministerie. *Vandaar dat de minister van Infrastructuur en Waterstaat & Gedeputeerde Staten Noord-Holland voor de rechter staan*. Zij vertegenwoordigen indirect provinciaal bestuur Noord-Holland en HHNK. Maar *Alliantie MMD* beslist over plannen en uitvoering. Rijkswaterstaat staat aan de kant. Ook Frits Palmboom die het IJsselmeergebied vanuit vele invalshoeken in kaart bracht.

Terwijl het Markermeer al jaren snakt naar adem, en de kranen van Boskalis op grote diepte 500 meter brede geulen graven en damwanden plaatsen, schrijven de ministers van IenW en LNV op 8 augustus 2019 aan de Tweede Kamer dat zij *denken te komen tot een prioritering van maatregelen voor de verbetering en het meer klimaatproof maken van de ecologische waterkwaliteit, onder andere in het IJsselmeergebied*. Het Markermeer maakt deel uit van het IJsselmeergebied. De term 'ecologische kwaliteit' is een 'understatement': er is uitsluitend verdergaande achteruitgang. De Markerwadden zijn een doekje voor het bloeden.

Directie HHNK adviseert bewoners in beroep te gaan bij de Raad van State

15 februari 2017. Een rumoerige manifestatie van bewoners in Heerhugowaard tijdens een vergadering van het bestuur van hhnk, eindigt met het advies van dijkgraaf Kohsiek en bestuursvoorzitter Cees Stam: *ga maar in beroep bij de Raad van State*. Kohsiek en Stam weigeren verder overleg.

De directie kan het overleg dat bij wet verplicht is, alleen weigeren als het kan rekenen op de stilzwijgende steun van de minister van Infrastructuur & Milieu, Melanie Schultz van Haegen en Deltacommissaris Wim Kuijken.

Wim Kuijken was secretaris-generaal van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat 2007-2009, en Luc Kohsiek plaatsvervangend directeur-generaal bij Rijkswaterstaat 2002-2009. Kohsiek wordt in 2009 dijkgraaf van hhnk en in 2015 voor zes jaar herbenoemd. Kuijken wordt in 2010 de eerste Deltacommissaris tot eind oktober 2018.

Beslissingen sinds eind 2014/begin 2015, zoals het versterken in grond, blokkeren sindsdien *a priori* ieder alternatief.

Versterking in grond betekent niet de versterking van de Zuiderzeedijk maar de aanleg van een *experimenteel oeverdijkproject* in het Markermeer ter grootte van ca.140 ha.: 1.400.000 m2

Status van adviesgroep-leden en participatie van burgers een schijnvertoning

Minister Cora van Nieuwenhuizen brengt 18 juni 2018 een werkbezoek aan de *Alliantie Markermeerdijken* in Katwoude. Doel is onder meer een gesprek met bewoners. Het dagelijks bestuur van Stichting Zuyderzeedijk wil in gesprek met de minister. HHNK weigert. De directie selecteert eigenhandig drie adviesraad-leden: Gerit Kraal, Scharwoude; Wouter de Hollander, Warder en Willen Vrijlandt, Durgerdam. De drie adviesraad-leden hebben geen bevoegdheid mededelingen te doen over het gesprek en houden zich daaraan. Het bezoek van de minister wordt meegedeeld op de site van hhnk zonder inhoudelijke informatie.

Een Open Brief aan Bestuur Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

d.d. 23 april 2015 was mijn antwoord op een verzoek van Hester Faber: Adviesgroep Markermeerdijken 7 april 2015, om toe te treden tot de adviestraad. Faber's verzoek volgde op dat van de deltacommissaris tijdens een gesprek in de studio van Jort Kelder in Durgerdam. Kuijken had zich gestoord aan de opmerking van Kelder over een 'stelletje bureaucraten' in de video ZUYDERZEEDIJK: CULTUREEL ERFGOED. Als producent was ik verantwoordelijk voor de video. Kuijken vroeg mij bij het afscheid lid te worden van de adviesraad.

Ik weigerde. De voorwaarden voor het lidmaatschap vond ik onaanvaardbaar. De Open Brief bevat mijn argumenten:

Nr. 5. De voordelen van uitstel en aanvaarding van HWBP [hoogwater beschermingsprogramma] zijn legio: Uw instelling kan tot rust komen. Momenteel is er een stoelendans gaande.

*Er heerst wantrouwen en competitie. De organisatie is sterk top-down, te omvangrijk en telt zoveel managementlagen dat men het overzicht kwijt is. Er is input nodig aan waterbouwkundige kennis, innovatieve technieken en ecologische kennis: **dit alles op basis van een lange termijnvisie.***

Na dit advies volgt een analyse van de status van adviesgroep-leden:

art. 2 spreekt over *deelproducten*. Een dergelijke term is een slecht uitgangspunt, alsof het gaat om een fabrieksproduct, in plaats van een monumentale dijk met karakteristieke kenmerken voor zijn hele omgeving, zowel landinwaarts als buitenwaarts. Het maakt een uitwisseling van argumenten over het algehele proces inclusief aannames uit 2006 bij voorbaat krachteloos, zo niet onmogelijk;

art. 4. *De adviesgroep wordt verzocht geagendeerde stukken vertrouwelijk te behandelen.* Een dergelijk verzoek gaat voorbij aan de wens tot participatie van alle belanghebbenden, en staat op gespannen voet met:

art. 6. *Het adviesgroep lid informeert uiteraard zijn/haar eigen contacten en achterban. HHNK ...draagt echter zelf zorg voor het informeren van de verschillende doelgroepen over de voortgang van het project en over de deelproducten.*

Hier geldt: wat met de ene hand gegeven wordt, wordt met de andere hand weer teruggenomen, met als resultaat: onhelderheid en gevoelens van machteloosheid.

Art. 7. *De adviesgroep is geen inspraakorgaan, de adviezen zijn niet bindend.*

Mocht de onmacht van de adviesraad nog niet duidelijk genoeg zijn, zorgt art. 7 dat niets aan het toeval wordt overgelaten.

Mijn vraag aan adviesleden: *worden julie betaald voor advieswerk [vacatiegeld], werd ontkennend of ontwijkend beantwoord.* Bestuur van Stichting Zuiderzeedijk probeert inmiddels in gesprek te komen met politici. Tevergeefs.

Het laatste verhaal dat bewoners vanuit hhnk te horen krijgen is ronduit lachwekkend: *De dijk moet een aaneengesloten rij met zand volgeladen vrachtwagens kunnen dragen voor als ergens een doorbraak dreigt.*

Reactie van bewoners: 'Hans Brinker is er niets bij. Er ligt een indrukwekkende stapel dikke rapporten in full-colour, maar de kern van de zaak is dat het hhnk en nu de Alliantie Markermeerdijken geen antwoord kunnen geven op de vraag: *waarom moet onze dijk worden verzwwaard?* En als laatste: ook de commissie MER heeft in haar tussentijdse beoordeling opgemerkt dat de waarom-vraag onvoldoende is beantwoord.'

Cees Loggen

Op de vraag: *Wegen de meekoppelkansen zwaarder dan de dijkversterking*, is het antwoord: 'Door de gedeputeerde Loggen is in de statencommissievergadering van 15 mei 2017 nadrukkelijk gesteld dat *meekoppelkansen niet leidend kunnen noch mogen zijn*. Gedeputeerde Van de Hoek heeft dit op 19 oktober nogmaals bevestigd. Gedeputeerde Loggen heeft op 15 mei ook nadrukkelijk gesteld dat de provincie zal toetsen op de kwaliteit van de participatie.' Zoals ik hierboven beschreef, maakte het bestuur vanuit deze verwachting zijn opwachting bij Loggen, om via zijn woordvoerder te moeten horen: *Wē hebben andere prioriteiten*.

Welke, werd niet gezegd. Zijn het toch de meekoppelkansen?

De printdatum van het fatale besluit: 15-11-2017.

Dan valt het doek en rest als enige hoop de Raad van State.

De verklaring van geen bedenkingen (besluit 3), is het motief voor de ondertitel:

als dit legaal kan, heb je geen dictatuur meer nodig.

Gedeputeerde Staten hebben eigen wetgeving buiten werking gesteld. Dit is ongehoord en alleen aanvaardbaar in reëel bedreigende situaties.

Beroepschrift aan de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State

Betreft: 1. Zienswijze bewoners Zeevang Module 7 inzake Versterking Markermeerdijken / Ontwerp Projectplan Waterwet Documentnummer AMMD-000339 (17.0129599), versie 2.1

Mede voor de nieuwe generaties stel ik beroep in tegen de gecoördineerd genomen en bekendgemaakte besluiten voor de versterking van de Markermeerdijken. Het betreft (1) het besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland tot goedkeuring van het voor deze dijkversterking door het Hoogheemraadschap Noorderkwartier (HHNK) opgestelde dijkversterkingsplan, (2) de door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland verleende omgevingsvergunning voor het handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening, het wijzigen van een provinciaal monument en het vellen van een houtopstand, (3) de verklaring van geen bedenkingen van Provinciale Staten van Noord-Holland, (4) de door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland verleende vergunning op grond van de Wet natuurbescherming, (5) de door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland verleende ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming en (6) de ontgrondingsvergunning van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat.

Deze besluiten c.a. zijn gepubliceerd op de website van de provincie Noord-Holland

noordholland.nl/Actueel/Terinzageleggingen/Goedkeuringsbesluit_projectplan_Versterking_Markermeerdijken

Historische achtergrond van Ontwerp Projectplan Waterwet

De Lage Landen liggen voor 59% onder de zeespiegel. Rijkswaterstaat wordt vanouds een Staat in de Staat genoemd. De verantwoordelijkheid voor de veiligheid van het land weerspiegelt zich in een uitgesproken machtsgevoel. De drang tot inpoldering manifesteert zich opnieuw en misschien voor het laatst in *Ontwerp Projectplan Waterwet*.

20 september, Fons Elders overlegt in Edam.

Het Zuiderzeecomité

Experimenteel oeverdijkproject in 'Ontwerp Projectplan Waterwet' ligt in het verlengde van de plannen van de Zuiderzee-Vereniging, opgericht te Amsterdam 4 januari 1886.

Ir. Cornelis Lely trok bij de voorbereiding van de Afsluitdijk tevens een rechte lijn vanuit Enkhuizen naar Harderwijk voor verdere inpoldering. De drang hiertoe na de drooglegging van de Beemster (1612) en de Purmer (1622) was sterk toegenomen. De geslaagde droogmakerijen hadden 'de watermannen beroemd en de geldschietters rijk genaakt'.¹ Om de politiek-economische achtergrond te begrijpen voor de huidige versterking van de Zuiderzeedijk/IJsselmeerdijk, is het niet voldoende te kijken naar het veiligheidsargument.

'Een mondiale bekendheid voor onze waterstaat-ingenieurs. Onze 'watermannen' wilden de wereld laten zien dat zij in staat waren internationale hoogstandjes als het Suezkanaal (1867); Transsiberische spoorweg (1898) en Panamakanaal (1914) te evenaren, zo niet te overtreffen'.²

De citaten 1 en 2 ontleen ik aan: Piet Koning, 1916 *Volendam onder water*. Museumboek 2016. Auteur toont aan dat 'niet veiligheid de hoofdrol speelde bij de aanleg van de Afsluitdijk maar wel bij uitstek het argument was en is om de burgers bang te maken en de geesten rijp voor de enorme investeringen'. Koning noemt dit *Een harde les*. Hij illustreert de les met een citaat van mr. Gerard Vissering, voorzitter Zuiderzee-Vereniging en president-directeur van de Nederlandse Bank: 'Mogen Nederland en zijne vertegenwoordiging dan ernstig bedenken, welke een zware verantwoordelijkheid een verder dralen met de uitvoering met zich mee zal brengen! De Zuiderzee-Vereniging heeft dikwijls met klem gewezen op de rampen, die het gevolg waren van de hoge watervloed in 1825. Zij sprak voor dovemansoren, want och, het was reeds zo lang geleden! De vloed is thans erger geweest dan in 1825, de gevolgen zijn veel omvangrijker. Zullen zij nu lering trekken uit deze harde les?', schreef Mr. Gerard Vissering, in *Algemeen Handelsblad* reeds één dag na de ramp op 15 januari 1916.⁴ **'Nee, het spreekt alleen krachtiger tot de menigte'**

'Het Zuiderzee-gevaar is niet de enige en zeker niet de voornaamste beweegreden voor afsluiting en droogmaking. Nee, het spreekt alleen krachtiger tot de menigte dan de helderste betogen over economische en sociale voordelen' (A.A. Beekman, lid van het hoofdbestuur van de Zuiderzee-Vereniging). NRC 22-2-1916).⁵

Bron: Piet Koning 1916 *Volendam onder water* Museumboek 2016, resp. p.77, 78, 80, 84, 85.

Piet Koning, *Volendam onder water*

De conclusie van Koning laat aan helderheid weinig te wensen over:

“De Afsluitdijk is vanuit 1916 gezien ‘gewoon’ het resultaat van een belangenstrijd om de akkers geweest: *bleven het zeekeers of werden het landakkers*. Een strijd die de Zuiderzee-Vereniging met haar grote politieke, economische en mediamacht uiteindelijk in haar voordeel heeft beslist. Niet minder, maar zeker niet meer.”

Ir. Lely heeft voor de Zuiderzee-Vereniging vier polders in de Zuiderzee getekend: NW en ZW + NO en ZO. De Houtribdijk tussen Lelystad – Enkhuizen, werd aangelegd als dijk voor de Markerwaard, ofwel ZW-polder. Het debat over noodzaak en wenselijkheid van de Markerwaard-polder eindigde met de formele beslissing in 2003: *Markermeer blijft Markermeer*. Het geplande vliegveld in de Markerwaard verhuisde naar de NO-polder van Lely, onder de naam Lelystad Airport.

De Zuiderzeedijk, inmiddels een regionaal-tertiaire dijk, wordt in 2002, vanuit het ‘niets’, een nationaal-primaire dijk. De regie over de dijk gaat daardoor naar het Ministerie Verkeer en Waterstaat; vanaf 2010 Infrastructuur & Milieu, en sinds oktober 2017 Infrastructuur en Waterstaat.

Waarom?

De vraag is interessant want niemand, maar dan ook werkelijk niemand, heeft de noodzaak van dit besluit kunnen aantonen. Afsluitdijk en Houtribdijk bieden

voldoende bescherming. En mocht de versterking van de Zuiderzeedijk toch noodzakelijk zijn, volstaat onderhoud op basis van satellietbeelden en pompen in de Houtribdijk.

De pompen bevorderen doorstroming, noodzakelijk voor een verbetering van de waterkwaliteit. Pompen kunnen ook het waterpeil reguleren in tijden van langdurige droogte en extreme regenval. Pompen zijn hét antwoord op klimaatcrisis en waterregulering in de 21ste eeuw.

Wat blijkt eind 2018? *Ontwerp Projectplan Waterwet* versterkt niet de 800-jarige Zeedijk. Projectplan spreekt met een neologisme over *Markermeerdijken*. Het negeert de opdracht uit 2006 inclusief diens voorwaarden voor subsidiëring.

Het projectplan is een *experimenteel oeverdijkproject* van ca. 1.400.000 m². De ontgraving van de bodem van het Markermeer is in volle gang, en heeft inmiddels onomkeerbare schade toegebracht aan de veenbodem. Wat er nog aan leven is, wordt vernietigd. Er is in die orde van grootte geen schone grond beschikbaar. Transport van vervuilde grond en extra stikstofbelasting voor milieu en Natura 2000 gebieden zijn onvermijdelijk. De risico's voor destabilisatie van het waterpeil tussen vóór- en achterland van de zeedijk zijn groot: *de daarvoor vereiste osmose bij veendijken wordt onvoorspelbaar. Dit projectplan is niet-toekomst bestendig.* De focus op 30 miljoen toeristen via Lelystad Airport vanaf 2030 staat haaks op het klimaatdoel

CO₂ neutraal te zijn in 2050. 'Groei van de luchtvaart in Nederland is alleen nog mogelijk als de sector de stikstofuitstoot omlaag brengt. Pas als dat lukt, kan Schiphol het aantal vluchten uitbreiden en kan vakantieluchthaven Lelystad Airport zijn deuren openen. Dat adviseert de stikstofcommissie onder leiding van VVD-prominent Johan Remkes in een dinsdagavond uitgelekt rapport.' FD 15.01.2020

DIPLOMATIE

Het turbulente buitenland is voor de Nederlandse politiek te groot geworden, raakt de kern van het probleem: het ontbreken van een strategische visie. "De notie dat er werkelijk wat fundamenteels gaande is, ontbrak deze week grotendeels zowel bij de Tweede Kamer als bij de minister. Er is dus wel het één en ander aan de hand in de wereld die ligt om het landje aan de Noordzee waarvan de regering twee maanden geleden op Prinsjesdag tevreden voor het zevende achtereenvolgende jaar economische groei kon melden. De enige niet-aanwezige minister bij deze jaarlijkse politieke hoogmis was Stef Blok (Buitenlandse Zaken, VVD). Hij had bezigheden in Straatsburg maar werd ook absoluut niet gemist. Het buitenland kwam in de bijdragen van de Nederlandse politieke leiders niet voor." ... "Alles beweegt, maar ondertussen trekt Nederland de deken nog iets op en draait zich voldaan om". nrc 16 november 2019

Omwegen van de macht gaat over het besluit de Zuiderzeedijk de status toe te kennen van nationaal-primaire dijk [2002]; de Markerwaard (ZW-polder) niet in te polderen [2003]; de dijk onveilig te verklaren (2006); een onderzoek van Deltares uit 2011-2012 te negeren, terwijl daaruit blijkt dat de dijk 75% veiliger is dan in 2006 werd aangenomen, en in 2014-2015 definitief te besluiten de dijk in grond te versterken via 600 à 700 m³ zand, aarde en asfalt, ofwel 1.400.000 m² aan oeverdijken. Men creëert via internationaal toerisme een dichtheid in en rond de metropool Amsterdam die de relatieve openheid van het Hollandse polder- en waterlandschap rond de Zuiderzeedijk teniet zal doen.

Is hier sprake van 'de onzichtbare hand' van Adam Smith, *Wealth of Nations*, 1776, of is de hand alleen onzichtbaar voor de buitenwereld en zichtbaar voor insiders? *Marathonlopers rond het Binnenhof, Topambtenaren bij het rijk 1970-2010*, Roel Bekker 2012, is een eye-opener.

Roel Bekker, zelf voormalig topambtenaar, schrijft in Voorwoord 2019 Boom uitgevers Den Haag: 'Het verzamelen van informatie over topambtenaren is geen sinecure. De departementen – Defensie en Buitenlandse Zaken uitgezonderd – blijken bijna geen informatie over hun SG's (secretaris-generaal) en DG's (directeur-generaal) bewaard te

hebben en zijn in veel gevallen ook al vergeten wie er SG en DG zijn geweest...Ik heb de topambtenaren in deze studieregelmatic aangeduid als marathonlopers. Marathonlopers zijn bijzondere atleten. Het zijn geen sprinters, zoals politici, die het liefst schitteren in een vol stadion. Marathonlopers lopen het grootste deel zonder publiek, ze moeten niet te snel vertrekken en de race zorgvuldig opbouwen. Zij hebben een lange adem en komen zo nu en dan de man met de hamer tegen. Net als topambtenaren. Vandaar de titel.'

Bekker schrijft in zijn Inleiding over het *biggsboson* deeltje, *onzichtbaar maar toch fundamenteel omdat het alle andere deeltjes massa geeft: we weten anno 2012 dat de ambtenaar bestaat, en dat diens belangrijkste functie is om anderen massa te geven, maar goed waargenomen is de ambtenaar niet...Als het gaat om de politiek-ambtelijke verhoudingen, zijn het vaak de topambtenaren die de spelfunctie vervullen.*¹³⁻¹⁵

Maar Bekker waarschuwt ook voor het terugdringen van de ambtelijke macht op een manier, anders dan men vaak denkt: *Ambtenaren moeten vooral meedenken met de politiek, en het openbaar bestuur is de dupe van die groeiende kloof.. Als de kwaliteit van openbaar bestuur daalt, dan is dat slecht voor de legitimiteit van het democratisch bestel.* ABDTopconsult *Dichtbij en Onafhankelijk*, lijkt een sprekend voorbeeld van die verminderde legitimiteit. <https://www.algemenebestuursdienst.nl/organisatie/abdtopconsult>

Een voorganger van Wim Kuijken bij Rijkswaterstaat is Gerrit Blom.

Bekker's openingszin over Gerrit Blom: 'Nieuwe topman Rijkswaterstaat, is frappant: "Niet minder files door meer wegen." Aldus de kop in een artikel van het *Algemeen Dagblad*, 2 januari 1989. 'Blom is ook geen voorstander van inpoldering van het Markermeer. Hij vindt dat dat deel van het IJsselmeer open water moet blijven. Het maakt Rijkswaterstaat niet veel uit of het Markermeer land of water wordt. "Persoonlijk geef ik de voorkeur aan water", zo gaat het artikel verder...En waarom inpolderen als je de ruimte niet nodig hebt? Dat is toch zonde van dat mooie open water? Water ging Blom altijd zeer aan het hart. Herkenbare opvattingen die nogal afweken van wat men van een DG Rijkswaterstaat verwachtte...Oud-minister van EZ Van Aardenne (Economische Zaken) was betrokken bij een privaat initiatief om de Markerwaard aangelegd te krijgen, dus hij reageerde als door een wesp gestoken. Woedend belde hij direct minister Kroes, die op haar beurt ook woedend Blom had gebeld...Blom reageerde rustig en raadde de minister aan eerst het interview in zijn geheel te lezen...Kroes liet later weten dat ze geen problemen had met het interview.'⁷⁵

Als Blom met pensioen gaat (1999), zijn er nog steeds twee opties: *water versus land, en land versus water*.

De tweevoudige beslissing in 2002 en 2003: *Zuiderzeedijk Hoorn – Durgerdam wordt een nationaal-primaire dijk (2002) en Markermeer blijft water (2003)*, raakt beide besluiten. Ze blijken onlosmakelijk verbonden. **Maar vanuit welk doel of perspectief zijn ze onlosmakelijk verbonden?** Is er sprake van een compromis tussen water en land? Wil men ‘versterking’ en economisch rendement?

In retrospectief wordt het antwoord duidelijk: het *experimentele oeverdijkproject* is een ‘meekoppelproject’, het *economisch* compromis tussen land en water. De veiligheid van de Zuiderzeedijk diende als aanloop en dekmantel.

Bart Parmet, directeur van de staf van de Deltacommissaris in 2015: “Zo blijkt uit onderzoek dat er een drinkwater tekort dreigt als het klimaat verandert. Nu is er onderzoek gaande naar gemalen van zowel waterschappen als Rijkswaterstaat. Zijn ze voldoende voorbereid op overstromingen. De versteviging van de Afsluitdijk vindt plaats met behoud van de karakteristieke ‘langste rechte lijn van Nederland’. De Groene Amsterdammer 06.11.14

Verstandige woorden maar waarom geen pompen in de Houtribdijk voor (1) doorstroming en dus verbetering van de ecologie en waterkwaliteit van het Markermeer; (2) waterpeil beïnvloeding in periodes van te weinig en te veel regenwater, en (3) daardoor bij te dragen aan de veiligheid van de monumentale Zeedijk? Dat was toch de reden voor de beslissing in 2002 om over te gaan van regionaal-tertiair naar nationaal-primair?

De Zuiderzeedijk behoort met de West-Friese omringdijk tot de oudste dijk van Holland met een lengte van 33 kilometer waarvan de oorsprong teruggaat tot begin 12 de eeuw. De Zuiderzeedijk kronkelt als een gigantische slang van Hoorn naar Durgerdam. Doorbraken als de ‘moordenaarsbraak’ vertellen het verhaal over honderden jaren strijd met het water. De kracht van de zee en de inventiviteit van onze voorouders zijn voelbaar en zichtbaar. De dijk dankt zijn unieke gestalte dus aan de interactie tussen natuur en cultuur. Het is het ‘handwerk’ van 40 generaties boeren, burgers en vissers. Nieuwe generaties die de klimaatverandering aan den lijve zullen ondervinden, kunnen hier inspiratie opdoen.

In de nabije toekomst bepaalt de natuur de grens van het menselijk kunnen; niet andersom. Zo’n oude historische dijk is dé mentale voorbereiding voor de jonge generaties op de klimaatcrisis in de 21ste eeuw. Verleden en toekomst: *zichtbaar* samen.

Niemand begrijpt dit beter dan Henk Ovink, watergezant van Nederland. Hij presenteerde 24 september 2019 voor de *Global Commission on Adaptation* in New York zijn integrale aanpak via zes thema’s: voedsel, natuur, steden, infrastructuur, rampenaanpak en *water als zesde thema, dat alle andere thema’s verbindt*. nrc 5 oktober 2019. Dit getuigt van visie die HHNK en ministerie Infrastructuur en Waterstaat node missen.

Henk Ovink, watergezant

Wie waren betrokken bij de beslissing in 2002 en 2003?

In de geschiedenis van de Rijkswaterstaat is de hoogste leiding vooral in de 19e en de 20e eeuw een discussiepunt geweest.

Krachtige leiding aan het hoofd van de organisatie werd nogal eens door de politiek gecorrigeerd met het onvervuld laten van de post of zelfs het opheffen daarvan. Een aantal jaren later werd dan een nieuwe functie bedacht aan de top en herhaalde de geschiedenis zich. wiki '...en herhaalde de geschiedenis zich'.

Tenzij het tegendeel gebeurt waarvoor Roel Bekker waarschuwt: Vroeger trokken politici en ambtenaren samen op – nu wordt de ambtelijke macht teruggedrongen, zegt Bekker. “Ambtenaren moeten vooral meedenken met de politiek.” nrc 12 april 2012

Directeur-generaal Rijkswaterstaat

1 januari 1969 tot 1 januari 1999 dr. ir. Gerrit Blom, directeur-generaal Rijkswaterstaat

1 januari 1999 tot 1 december 2002 ir. Harry Prins, directeur-generaal Rijkswaterstaat

1 juli 2003 tot 1 januari 2010 ir. L.H. Bert Keijts, directeur-generaal Rijkswaterstaat

Luc Kohsiek, 2002-2009 plaatsvervangend directeur-generaal bij Rijkswaterstaat

De promotie tot nationaal-primaire dijk impliceert dat het ministerie Verkeer en Waterstaat de regie over de versterking gaat voeren in plaats van de provincie Noord-Holland. Het impliceert ook een hoger budget.

Minister Verkeer en Waterstaat

Annemarie Jorritsma-Lebbink, minister Verkeer en Waterstaat, kabinet-Kok I (1994-1998);

Tineke Netelenbos, minister Verkeer en Waterstaat in 2002, kabinet-Kok II (1998-2002);

Roelf de Boer, LPF partij/Pim Fortuin, in kabinet-Balkenende I, 2002-2003;

Karlei Peijs in Balkenende II, 2003-2006.

Melanie Schultz van Haegen, staatssecretaris Verkeer en Waterstaat in: kabinet-Balkenende I (2002-2003) en kabinet-Balkenende II, 2003-2006.

minister van Infrastructuur en Milieu, in kabinet-Rutte I en II:
- Rutte-I VVD, CDA en gedoogpartner PVV- 2010- 23 april 2012;

- Rutte II VVD, PvdA 5 november 2012-26 oktober 2017.

Wim Kuijken, secretaris-generaal, Ministerie van Algemene Zaken, 2000-2007;

2007-2009 Secretaris-generaal, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat;
2010-2018 Deltacommissaris naast andere functies.

Luc Kohsiek, 2002-2009, plaatsvervangend directeur-generaal bij Rijkswaterstaat en vervolgens dijkgraaf HHNK.

Wim Kuijken, Melanie Schultz van Haegen en Luc Kohsiek zijn de hoofdrolspelers in 'Het Proces', in die volgorde

Wim Kuijken

Kuijken's Deltanota 2015 speelt een centrale rol in *Het Proces*. De termen 'meekoppelproject' en 'joint fact finding [gezamenlijk feiten vaststellen]' zijn plots populair. *Zij bepalen via 'adaptie management' de ruimtelijke beslissingen*, maar zonder duidelijke prioriteiten, en soms zonder 'feiten', zoals het negeren van het Deltares rapport sinds 2012. Een lange termijnvisie ontbreekt. Er is geen hiërarchie van doelen; slechts een mix van belangen en wensen. **Urgentie t.a.v. klimaat, ecologisch herstel Markermeer, versterking van de monumentale Zuiderzeedijk**, toch het argument waarmee alles begon, **ontbreekt**.

Melanie Schultz van Haegen

Het neoliberalisme met zijn markt-ideologie wint aan kracht. 'In 1994 werd Nederland door Paars I uitgehuwelijkt aan het neoliberalisme. De Zalm-norm ging prompt om de ringvinger van de bruid. Vanaf toen mocht er bij een meevaller op de begroting niet langer geld worden geïnvesteerd in de economie. Geen cent meer naar zorg en onderwijs. Naar onderzoek en innovatie. Nee, geld dat overbleef moest naar de staatsschuld. Er mocht überhaupt geen geld meer worden geïnvesteerd, tenzij het ergens anders werd wegbezuinigd: de 'CPB-sharia' noemde ik dat weleens in de Tweede Kamer... Nederland moest van hem [Zalm] verplicht aan de 'marktwerking'. Zonder dat het er zelf om had gevraagd. Zonder dat de bevolking het wilde... De werkgeverslobby kreeg verregaande macht als souteneur van Nederland'. nrc 28-29 december 2019, Zihni Özdil

Luc Kohsiek

PAS: Stikstofakkoord: het **moest en zou** er komen – Natuurherstel, stikstofreductie én groei voor landbouw en industrie. Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) kreeg het allemaal voor elkaar - op papier althans. Want het ministerie van LNV [landbouw, natuur, voedselkwaliteit] liet in 2015 ecologen hun analyses aanpassen.

'Zo succesvol als dit PAS in de late zomer van 2015 lijkt, zo groot is de paniek over het stikstofprogramma vier jaar later. Op 27 mei 2019 zet de Raad van State een dikke streep door de oplossing waarmee het kabinet de vergunning-impasse voor bouw en landbouw heeft willen doorbreken. De uitspraak betekent een acute crisis: ruim 18.000 lopende projecten, van

woningbouw tot wegverbreding, worden erdoor getroffen. Minister Carola Schouten (Landbouw, ChristenUnie) krijgt de zware taak een oplossing te vinden voor een probleem dat Nederland decennialang voor zich uit schoof. Iedereen vraagt zich af: *hoe heeft het zover kunnen komen?*

Uit deze reconstructie van NRC blijkt hoe sterk de agrarische sector betrokken was bij de totstandkoming van het PAS-akkoord van 2015. Er werd steeds verbetering van kwetsbare Natura 2000-gebieden beloofd, maar in de praktijk kreeg de natuur de laagste prioriteit. Ecologen die hun twijfels uitten, werden onder druk gezet om hun conclusies aan te passen.’ Gerda Verburg, CDA-minister van LNV in het Kabinet-Balkenende IV, belegde in 2008 het eerste overleg richting PAS.

“Als het kabinet-Balkenende IV in 2010 valt, erft Henk Bleker het stikstofprobleem van Verburg. De CDA’er wordt staatssecretaris op een nieuw, samengevoegd, ministerie: dat van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Dat het woord ‘natuur’ wegvalt uit de naam van het ministerie is een aanwijzing dat dit niet de eerste prioriteit is van het nieuwe kabinet-Rutte. Nederland is jarenlang een voorloper in het Europese beleid geweest, maar met het aantreden van Bleker verandert de toon. De staatssecretaris bezuinigt zo’n 60 procent op het natuurbeleid. Hij maakt provincies duidelijk dat het gedaan is met rijkssubsidies voor de aankoop van grond om natuurgebieden met elkaar te verbinden. De op 700.000 hectare ontworpen grote ecologische hoofdstructuur moet in de plannen terug naar 600.000 hectare...

Bleker later in Trouw: “Als ik geen bezuinigingsopdracht had gehad, was ik met dezelfde voorstellen gekomen. Het werd tijd.”

Wetenschappers van Wageningen Universiteit concluderen later kritisch in een studie naar het beleid van de staatssecretaris: “De bodem onder het ‘sociale contract’ dat het natuurbeleid in Nederland kenmerkte, en waarvan veel natuurbeheerders dachten dat het zo stabiel was, werd binnen een paar maanden weggeslagen.” nrc 28-29 december 2019 redacteurs: Milo van Bokkum en Jorg Leijten.

Reacties in nrc 28-29 december 2019:

Henk Bleker, CDA, benadrukt het succes dat het PAS volgens hem heeft gebracht. Op het gebied van infrastructuur zijn “meer dan dertig soms zeer grote projecten mogelijk gemaakt”... “We hebben het over een totale investeringssom van 9 miljard [euro, red.] in de veehouderij zijn 400 ‘grote stallen’ gerealiseerd dankzij het PAS, goed voor een investering van 1,5 miljard. Al met al heeft het PAS een indrukwekkende investering op gang gebracht, en daar was het om te doen.”

Henk Bleeker is bij het boerenprotest op het Malieveld in Den Haag 1 oktober 2019: “Laat je niet door een handvol veganisten of dierenactivisten (stilte en daarna applaus) op de kast jagen. Kijk op hen neer...Die mensen uit dat wereldje (Den Haag) willen de veestapel halveren om de stikstofcrisis te bezweren. Maar ‘ze’ begrijpen niets van de boer en doen maar wat, aldus Bleeker die in een vorig leven als staatssecretaris de stikstofproblemen als een hete aardappel voor zich uitschoof. Bleeker zette in 2011 een dikke streep door de ecologische hoofdstructuur, het Oostvaarderswold, die de Veluwe en de Oostvaardersplassen met elkaar zou verbinden”. Kim van Keken schets een profiel van Bleker ‘die gewone jongen *uit Grunn*. Vijand van de natuur. Als Trouw vraagt naar Blekers rol in het stikstofdossier, antwoordt hij: ‘Maar hier moet ik me helemaal in verdiepen. Daar heb ik geen tijd voor.’ De Groene Amsterdammer, 28 november 2019.

Er gaapt een afgrond tussen Blekers rol in het stikstofdossier en Urgenda. “De Urgenda-zaak is misschien wel de gewichtigste rechterlijke uitspraak ooit over klimaatverandering en mensenrechten. Internationaal kan die grote invloed krijgen”... “Ook in andere landen, zoals Frankrijk, worden vergelijkbare rechtszaken opgezet”, zegt Gerrit van der Veen, bijzonder hoogleraar milieurecht aan de Rijksuniversiteit Groningen. “Ik kan me voorstellen dat eisers daar dezelfde redenering gaan volgen.” nrc 21-22 december 2019.

Het ministerie van LNV laat weten: “De Raad van State gaf eerder dit jaar een duidelijk signaal: we hebben op de pof geleefd met de natuur en dat kan niet langer. Borging van een wetenschappelijke basis voor beleid is belangrijk. Het kabinet onderzoekt hoe de ecologische onderbouwing [sic!] in de toekomst nog beter kan voor de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden.”

Hoe de ecologische onderbouwing in de toekomst nog beter kan, is een gotspe. Hetzelfde geldt voor de ‘Nota van Antwoord’ van HHNK op de MIR-rapporten en de 146 zienswijzen van bewoners, onder meer inzake Natura 2000-gebieden. De Nota getuigt van misleiding, bedrog en feitelijke dwang. LNV: *Borging van een wetenschappelijke basis voor beleid is belangrijk*, is lippendienst aan de Raad van State.

Ministerie Infrastructuur & Milieu, later Waterstaat, Provincie Noord-Holland en HHNK hebben in een eerdere fase zoals ik hiervoor al schreef, op vergelijkbare wijze het wetenschappelijke Deltares-rapport uit 2011-12 over de veiligheid van de Zuiderzeedijk Hoorn-Durgerdam, terzijde geschoven. Het paste niet in de economische visie voor het toeristisch 140-ha. project in het Markermeer.

Commentaar **natuurbeleid**. *Niet alleen boeren lijden door het chaotische stikstofbeleid; tijd voor het algemeen belang.*

“De truc die een vorig kabinet bedacht om Europese regels omtrent stikstofuitstoot te omzeilen haalde de Afdeling Rechtspraak van Raad van State in mei onderuit... Wat de stikstofimpasse gevaarlijk maakt, is dat het een uitloper is van de cultuuroorlog die woedt over alles wat te maken heeft met klimaatverandering. Daarom zijn de emoties hoog opgelopen, speelt de tegenstelling tussen stad en platteland een rol en treden anti-immigratiepartijen van PVV en FvD plotseling op als boerenpartijen. Ernstiger: daarom trekken serieuze middenpartijen als VVD en CDA, medeverantwoordelijk voor de ontstane situatie, plots de geloofwaardigheid van het RIVM * in twijfel. Ergens in deze partijen moeten toch mensen rondlopen die weten dat politiek debat zonder overeenstemming over de feiten onmogelijk is? Maar wie komt er op voor het algemeen belang?” nrc 19 oktober 2019
*Rijksinstituut voor het Milieu.

“Zo gebeurde het dat demonstrerende boeren groepen op het Malieveld naar de mond werden gepraat. Het boerenprotest, geïnitieerd door een veevoermultinational, werd ook door ministers omarmd. Het bouwprotest, met een belangrijke rol voor werkgevers, daarna ook. Gênante momenten waarop bewindslieden leiderschap suggereerden maar volgzzaamheid toonden... Je kon er een positieve draai aan geven: ruimte voor de maatschappij. Maar vanuit het kabinetsbelang was dit desastreus: coalitiepolitici die hun agendamacht weggeven en de eigen coalitie verzwakken. Want zonder agendamacht komt geen kabinet nog tot de kern van het regeren: **deelbelangen ondergeschikt maken aan het algemeen belang** - deelbelangenpolitiek – mede mogelijk gemaakt door Rutte III”. nrc 16 november 2019, cursief fe.

Stikstofaanpak: *Landbouw manipuleerde stikstofadvies*

“Het Ministerie van Economische Zaken heeft ecologen onder druk gezet om hun conclusies over de kans op herstel van Natura 2000-gebieden aan te passen. Bij de totstandkoming van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) tussen 2011 en 2015 wilde het ministerie zo ruimte scheppen voor infrastructurele projecten en bedrijfsuitbreiding. Natuurbeheer werd daaraan ondergeschikt gemaakt. Ambtenaren op het ministerie wilden dat de deskundigen hun analyses herschreven als natuurherstel onder het PAS niet zou lukken.... Ook veranderden ambtenaren zelf onwelgevallige rapporten.”

Redacteuren Milo van Bokkum en Jorg Leijten. nrc 28-29 december 2019

In een terugblik op de politiek van 2019, schrijft Tom-Jan Meeus hoe een oud-bankier, Henk Otten, en jurist Valentijn Wösten, voormalig adviseur van Volkert van G., de Haagse agenda kaapt. “De Statenverkiezingen in 2019 brengen een schok teweeg, met name in de VVD.... De buitenstaander die

deze politieke realiteit creëerde was dus Valentijn Wösten, die sinds 2016 tegen de stikstofregels procedeerde namens een actiegroep Deurne. Hij baseerde zich op artikel 6, derde lid, van de Europese Habitat-richtlijn: *de overheid mag geen beleid toestaan waardoor de natuur verslechtert...*

Het gaf een ontluisterend beeld van het landsbestuur: een omarming van een kermis van deelbelangen waar geen minister het algemeen belang tegenover durfde te stellen. Geen gezeik. Iedereen krijgt gelijk. ...na de besluiteloosheid over het klimaatbeleid kopieerde Rutte III dit met besluiteloosheid over het natuurbeleid.... FVD en nu ook PVV groeiden als kool in de peilingen. Zowel Valentijn Wösten als Henk Otten werden genodigd op het Catshuis.” *Zo eindigde het Haagse jaar ook klassiek: de buitenstaanders waren gesprekspartners van de macht geworden.* nrc 28-29 december 2019, cursief fe

Ontwerp Projectplan Waterwet is onder meer zo gevaarlijk doordat een probleem van PFAS is “dat veel verbindingen zich makkelijk verspreiden in water. De modellen van het RIVM [Rijksinstituut voor volksgezondheid en Milieu] zijn nog niet goed genoeg om het verspreidingsgedrag te voorspellen.... Een voorbeeld van een PFAS stof is PFOA, die in hoge hoeveelheden leverschade kan veroorzaken en schadelijk is voor de voortplanting. PFOA is inmiddels verboden in consumentenproducten zoals pannen. Een ander voorbeeld is PFOS, al ruim tien jaar verboden. Deze stof neemt daardoor gelukkig ook af in de waterbodem. Probleem is dat de markt erom blijft vragen en er zo vergelijkbare stoffen worden gebruikt”. Dit bericht in nrc 30 december 2019 wordt op de Economie pagina geflankeerd door: “**BOUW Oproep tot soepelheid richting baggeraars...**Ook wil het kabinet bedrijven die door de PFAS-crisis in de knel zijn geraakt, opdrachten zijn misgelopen of personeel hebben moeten ontslaan, financieel tegemoetkomen, met soepelere kredietverlening.”

M. Schultz erkent in 2015 dat er sprake is van ‘Bewezen sterkte’ van de Zuiderzeedijk. Maar die erkenning betekent geen verandering in haar doelstelling. Men wil, *zonder dit uit te spreken*, de versterking gebruiken voor een regionaal en internationaal recreatief-toeristisch project in het Markermeer. Jaren verstrijken tot bewoners eind 2018 hun toevlucht nemen tot de Raad van State. Want inmiddels is evident dat *Alliantie Markermeerdijken* een ander plan heeft dan de versterking van de Zuiderzeedijk. De Alliantie werkt in het geheim, zonder rechtstreekse controle van Rijkswaterstaat of professionele vormgevers.

Conclusie

In retrospectief blijkt dat de *legale* beslissing van Gedeputeerde Staten d.d. 11 november 2018 *bestuurlijk* al eerder werd genomen. Zonder uitgewerkt plan, koos men in 2015 voor ‘versterking’ in grond middels 600 à 700 miljoen m³ zand, aarde en asfalt. **De beslissing voor ‘grond’ ofwel ‘inpoldering’ op bescheiden schaal, is de ‘rationale’ ofwel het verborgen motief, achter de besluiten in 2002 en 2003.** Het *experimentele oeverdijkproject* (2018) is een voorbeeld van *adaptief deltamanagement*: “Er is tijd om de wateropgaven waar mogelijk te verbinden met andere ruimtelijke ambities, zoals voor natuur en bouwen. Dat is een belangrijk kenmerk van adaptief deltamanagement”: Deltanota 2015. Het *‘meekoppelpject’ is het economisch compromis tussen land en water.* De veiligheid van de Zuiderzeedijk diende als aanloop en dekmantel; vandaar de opwaardering tot nationaal-regionale dijk in 2002, en het besluit in 2003 dat het Markermeer geen Markerwaard wordt maar water blijft. Drinkwater wordt schaars door de klimaatverandering.

De beslissing in 2015 voor 600 à 700 miljoen m³ is het equivalent van een tien meter hoge geasfalteerde dijk met een lengte van 40 kilometer. In plaats daarvan 140 ha.: 1.400.000,- m² nieuw land in het Markermeer dat er ecologisch slecht aan toe is, en het nog harder te verduren krijgt door vergaande stikstofvervuiling tijdens de ontgronding en aantasting van de veenbodem.

De dijk bij Hoorn moest recentelijk aan de voet van de hoogbouw in de Grote Waal, ter plaatse met gigantische zandzakken tegen binnenwaartse verzakking gestut worden. Een eerder losgeraakte loswal, grote brokstukken veen uit de geulen en levensgevaarlijk drijfzand zijn de voorbodes van het *experimenteel oeverdijkproject*. Het woord ‘experimenteel’ negeert ongegeneerd de subsidievoorwaarden voor de versterking van de Zuiderzeedijk in 2006: *sober, robuust, doelmatig*. **De monumentale Zuiderzeedijk tot voetveeg gereduceerd.** Het voelt alsof barbaren ons polderland en water bezet hebben.

Rijkswaterstaat en Gedeputeerde Staten Noord-Holland hebben met dit experimenteel oeverdijkproject een aanslag op zichzelf gepleegd: is deze gang van zaken een keerpunt in beleid Rijkswaterstaat?

Wim Kuijken was in 1995-2000 Secretaris-generaal, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; 2000-2007 Secretaris-generaal, Ministerie van Algemene Zaken; 2007-2009 Secretaris-generaal, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. 2010-2018 Deltacommissaris, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Roel Bekker beschrijft zijn loopbaan met waardering, bijna als een vader:

'1982-1985: leerzame jaren, als het ging om enerzijds bestuurlijk werk en anderzijds economische en beleidsmatig relevante onderwerpen. Bovendien leerzaam om het vak van ambtenaar onder de knie te krijgen, omdat je op die plekken goed in staat moest zijn je ambtelijk een positie te verwerven tegenover andere departementen, tegenover andere bestuurslagen en met de wetenschap dat een minister graag op jouw onderwerpen wil scoren maar er geen last van wil hebben...Maar van Wim Kuijken werd veel geaccepteerd omdat hij zich altijd zeer constructief opstelde, anderen graag liet scoren en niet zelf met de eer wilde strijken.179-180... In de zaak Bram Peper als minister van BZK en de bonnetjesaffaire moest 'Kuijken heel behoedzaam zijn en anderzijds ook zijn minister zo goed mogelijk steunen...Dat lopen op eieren deed hij heel bekwaam... Premier Wim Kok zocht in 2000 – tijdens kabinet Kok II 1998-2002, naar 'iemand die breed en dynamisch een groot gebied kon overzien en daarin alert kon zijn op allerlei operationele en tactische bedreigingen'... 'het zeer delicate spel dat gespeeld moest worden inzake Maxima', gevolgd door de aanslag op het WTC en de moord op Fortuyn...181

In 2002 kwam het kabinet -Balkenende I tot stand, waar de LPF deel van uitmaakte, gevolgd door Balkenende II, III en IV. Vanaf 2006 was Kuijken voorzitter van het College van secretarissen-generaal. Dat bleek een gelukkige keus... In 2007 stapte Kuijken over naar Verkeer en Waterstaat...een oude liefde. Vervoerseconomie was zijn afstudeerrichting. Bovendien een leuk departement en zeker voor een resultaatgerichte doener als Kuijken'.184.... 'om de een of andere reden blijven de SG's bij Verkeer en Waterstaat nooit erg lang in functie...'

Onderstaand wiki-citaat geeft antwoord.* Kuijken wordt in 2010 Deltacommissaris – 'een bij de wet ingestelde, boven de partijen staande functionaris die de uitvoering van de in juni 2011 door de Tweede Kamer aanvaarde Deltawet begeleidt... Kuijken was altijd sterk in het geven van een veilig gevoel aan mensen, dus dat komt in deze functie goed van pas.'185.

Roel Bekker schrijft met empathie en inzicht, zonder de onvermijdelijke schaduwzijden te belichten ofschoon hij die terdege (onder)kent. Zijn citaat aan het begin van *Marathonlopers* laat daarover geen twijfel bestaan:

'It has always seemed strange to me,' said Doc. 'The things we admire in men, kindness and generosity, openness, honesty, understanding and feeling are the concomitants of failure in our system. And those traits we detest, sharpness, greed, acquisitiveness, meanness, egotism and self-interest are the traits of success. And while men admire the quality of the first, they love the produce of the second.' John Steinbeck, *Cannery Row*, p.140

*Wiki: In de geschiedenis van de Rijkswaterstaat is de hoogste leiding vooral in de 19e en de 20e eeuw een discussiepunt geweest, is het antwoord op de impliciete vraag van Roel Bekker: om de een of andere reden blijven de SG's bij Verkeer en Waterstaat nooit erg lang in functie.

De functie van Kuijken als Commissaris (voorzitter) van De Nederlandse Bank sinds 2015, weerspiegelt de functie van mr. Gerard Vissering, voorzitter Zuiderzee-Vereniging en president-directeur van de Nederlandse Bank, honderd jaar eerder. Vissering speelde een belangrijke rol in de realisatie van het plan Lely.

Er is dus continuïteit. Mag die ook gelden voor het voortbestaan van de monumentale Zuiderzeedijk als grens van Waterland, Zeevang, Kogge- en Drechterland? Zonder die karakteristieke dijk is dit Hollandse polderlandschap ten dode opgeschreven. Het zal zo onherkenbaar veranderen dat de herkenning ervan via de schilders uit de 17de eeuw, niet meer mogelijk is. De breuk tussen museum en het Hollandse landschap is dan compleet.

betr.: 'Zuyderzeedijk' c.q. Markermeerdijken tussen Hoorn en Durgerdam, 21 januari 2015

Geachte Deltacommissaris,

Ondergetekende, één van de initiatiefnemers van de *Zuyderzeedijk Alliantie tot behoud van de oudste en mooiste dijk van Nederland*,

verzoekt u notitie te nemen van de bijgesloten brochure. De achterpagina bevat een samenvatting die voor zich spreekt. U geeft te kennen graag alle hoeken van het speelveld te verkennen; welnu, deze 'hoek' is 33 km lang, en dreigt als oudste cultuur- en natuurmonument van ons land onherstelbare schade te lijden. Het is één minuut voor 12.00.

Wij stellen het zeer op prijs als u de 'Zuyderzeedijk' zou willen bezoeken om van enkele monniken - want die rol spelen wij conform uw site* - dit verhaal te vernemen.

Met alle hoogachting en vriendelijke groet,

namens vele dijkbewoners,

Fons Elders

*Monniken

'Het waren de monniken, boeren en burgers die in de middeleeuwen samen dijken moesten aanleggen en beheren. We zijn gewend om hierover te overleggen. En verder snapt iedereen dat als je in Limburg aan de Maas gaat rommelen, je dat in Rotterdam ook merkt.'

Warder, gemeente Zeevang.

PS De brief werd niet beantwoord.

Het is nog steeds één minuut voor 12.00, maar nu 12 uur 's nachts.

**OEVERDIJKPROJECT =
MEEKOPPEPROJECT=OEVERDIJKPROJECT=MEE
KOPPELPROJECT ad infinitum**

Twee woorden die hetzelfde betekenen: *meekoppelproject* heeft geen inhoud: het is identiek aan 'oeverdijkproject'.

De argumentatie van HHNK dat de oeverdijk het meekoppelproject mogelijk maakt en niet omgekeerd, is onhoudbaar. Er bestaat tussen beiden zowel een logisch als empirisch verband. Men mag weliswaar oorzaak en gevolg niet omkeren, maar dat impliceert ook dat er zonder gevolg, geen oorzaak is:

als p (oeverdijk), dan q (meekoppelproject); als niet-q (geen meekoppelproject), dan niet-p (geen oeverdijk).

Dit is het onomstotelijke bewijs voor de intrinsieke samenhang tussen middel (oeverdijk) en doel (meekoppelproject).

‘Voor de storm’, een gedicht uit 1936, het jaar van de Olympische Spelen in Berlijn

Het uur U

Voor de Storm

Looking downward into a great hall, reminding me of the
Sufi-temple in Teheran,
a row of people came from the back of the wall, walking to the
front of the hall,
my brother Jacques in front, his head upright like the judge he
once was, calling:

Het uur U: The hour (is) YOURS.

I went downstairs to greet him and walking together,
we talked as if he was back from beyond, when he died in his
apartment, next door in the presence of a daughter,
the physician and nurse.

Suddenly, he was gone.

I alone, without bag or money, somewhere in Teheran,
until I saw people in a row and a man in a booth
with the bag and the money like it happened in Kashan.

The Night of August 27, 2018 - a dream

The Night of August 27, 2018 - 1899,

August 27, the birthday of my mother.

Het uur U

Een gedicht (1936)

Voor de Storm

Martinus Nijhoff

‘Voor de storm’, het jaar waarin de regering van Adolf Hitler de concentratiekampen opende voor zijn tegenstanders.

‘Het uur U - Voor de storm’ roept associaties op aan wat de Zuyderzeedijk /de zog. Markermeerdijken van HHNK en zijn Alliantie MMD, bewoners en het Hollandse landschap tussen Hoorn en Durgerdam, nog te verduren krijgen als de rechter niet ingrijpt, zoals Ir. F. Spaargaren bepleit in zijn brief en bijlage: *Visie op Markermeerdijken*. Beroep p.p. 19-29

Dankzij dit gedicht dat in 1933 de oude Waalbrug bij Zaltbommel bezong, ontving de nieuwe Waalbrug (1996) de naam Martinus Nijhoff.

Kan ‘Het uur U’ de oproep worden voor het behoud van de Zuyderzeedijk?

*en dat de stap van de man / die zojuist de boek om kwam / de stilte liet
als zij was, ja, dat zijn gestrekte pas /*

naarmate hij verder liep / steeds dieper stilte schiep

De klimaatcrisis is zo bedreigend dat geen weldenkend mens bovenstaande bestuurlijke en politieke analyses terzijde kan schuiven.

Het Europese recht en de Nederlandse rechtsstaat zijn ons laatste houvast in de machtsstrijd die gaande is.

De huidige politieke onmacht lijkt op de jaren '30 in de vorige eeuw. We weten wat er na gebeurde.

De klimaatcrisis is op termijn sterker dan alle machtsblokken tezamen. Het zal de grenzen van de economie bepalen, in tegenstelling tot de Nederlandse visie dat de economie de grenzen van landschap en natuur kan bepalen. Hoe stom kun je zijn.

Fons Elders

filosoof – historicus; em. hoogleraar theorie van de levensbeschouwing, uvh, utrecht / dir. elders special

productions bv

kapberg, ijsselmeerdijk 18-b, 14673 pp warder, the netherlands

<https://www.fonselders.eu/projects/landscape/zuyderzeedijk-alliantie>

17 januari 2020

EPILOOG

RECHT op RECHT

Het is niet de rechter die regeert

‘De rechter beschermt de burger. En dat behoort hij te doen. De staat, dus ook de rechter, is er voor de vrijheid van ons allemaal, niet voor de staat zelf.’

‘Geen rechter mag recht weigeren. Als hij wordt benaderd, moet hij recht spreken. Hij mag niet zeggen dat de zaak buiten zijn bevoegdheid ligt: als de burger stelt dat de overheid onrechtmatig heeft gehandeld, behoort de zaak tot zijn competentie. Dit beginsel blijkt uit aloude jurisprudentie, die door de wetgever nooit terzijde is geschoven.’

‘De rechter grijpt alleen in extreme gevallen in of als de overheid zelf zich heeft vastgelegd. Een voorbeeld van dat laatste is de stikstofzaak, waarbij de rechter niet meer heeft gedaan dan de staat houden aan eigen wetgeving.’

‘De rechter is zeer terughoudend als iets in strijd is met de internationale verdragen – die verander je niet zomaar.’

Geert Corstens, oud president van de **Hoge Raad**
nrc 25 & 26 januari 2020.

Schending van het recht op cultuur

Nederlands bedrijf zou te weinig hebben overlegd

Een Nederlands bedrijf was betrokken bij het verplaatsen van historisch erfgoed uit de Turkse stad Hasankeyf wegens de aanleg van een stuwdam...De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD) concludeerde in 2018 dat het bedrijf niet genoeg rekening heeft gehouden met burgers en bedrijven in de regio.

“Om een schending van het mensenrecht op cultuur te voorkomen, had een breed overleg met alle belanghebbenden, inclusief de lokale gemeenschap, moeten plaatsvinden.” nrc 25 & 26 januari 2020.

De Rechtsstaat Folkert Jensma nrc 25 & 26 januari 2020

“Dat populistische rechtspraak verdacht maken is te betreuren, maar dat geen enkel Kamerlid uitlegt hoe rechter en wetgever zich staatsrechtelijk tot elkaar verhouden, wat een rechtsstaat precies is, waarom de overheid aan het recht is gebonden en dus aan de uitleg van de rechter, dat ‘de politiek’ wetgeving die

tot onwelgevallige uitleg leidt bij kan stellen – niemand in de Kamer wilde het hardop zeggen.”, aldus de repliek van Henk Naves, voorzitter van de Raad voor de Rechtspraak in **De Rechtsstaat**. Jensma voegt hieraan toe: *Sterker, het recht vormt de belangrijkste zekering in de stoppenkast van de democratie. Dit is waar vrijheid echt over gaat...*

‘Wie klaagt over bemoeizucht bepleit eigenlijk een “rechtsvrije ruimte”’, aldus Maarten Feteris, scheidend president van de Hoge Raad.

De Hoge Raad heeft vrijdag het [Urgenda-vonnis bekrachtigd](#) dat de overheid opdraagt meer te doen tegen klimaatverandering. Dat betekent dat de Nederlandse Staat de uitstoot van broeikasgassen voor het einde van 2020 met 25% moet hebben teruggebracht ten opzichte van 1990...Beroep is voor de Staat nu niet meer mogelijk...Straatsburg is de plek waar de schending van het recht op leven en het recht gezins- en privéleven beoordeeld moet worden. Die weg is nu afgesloten.’

FD 21.12.2019 Bert van Dijk